

بررسی تجربیات دبیران مقطع متوسطه شهر کشکوئیه از برنامه شاد (شبکه آموزشی دانش آموزان)

حسین علی آبادی عبداللهی

کارشناس ارشد مدیریت آموزشی

نام نویسنده مسئول:

حسین علی آبادی عبداللهی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۱/۲۹

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی تجربیات دبیران مقطع متوسطه شهر کشکوئیه از برنامه شاد (شبکه آموزشی دانش آموزان) بود. این مطالعه با استفاده از رویکرد کیفی و طرح پدیدارشناسانه صورت گرفت. به منظور گردآوری داده ها از مصاحبه کیفی نیمه ساختاریافته استفاده شد. با استفاده از نمونه گیری هدفمند، پس از انجام ۱۱ مصاحبه اشباع داده ها حاصل شد. تحلیل عمیق دیدگاه های معلمان، موجب شناسایی و دسته بندی نه تجربه شامل تجارب تدریس مجازی، تجارب اقتصادی، تجارب اجتماعی، تجارب ارتباط با دانش آموز، تجارب دوری از محل کار، تجارب ارتباط با والدین، تجارب روحی- روانی و تجارب جسمی شد. در این ۱۱ مصاحبه در خصوص تجارب دبیران بیشترین موارد شامل: جبران عقب افتادگی تحصیلی در ایام قرنطینه، افزایش مسئولیت پذیری و درگیری بیشتر اولیا با فرآیند یاددهی-یادگیری دانش آموزان، افزایش سرعت انتقال اطلاعات و ارائه اطلاعات جدید، ایجاد انگیزه در معلمان برای ارتقاء سواد رسانه ای، شناخته شدن توانمندی و خلاقیت دبیران و فراهم شدن زمینه ای برای به اشتراک گذاشتن فایل ها و تجارب معلمان، افزایش مسئولیت پذیری معلمان برای مطالعه بیشتر، جذاب و برانگیزاننده بودن استفاده از آن برای دانش آموزان، علاقه مند کردن دانش آموزان به دانش روز و پژوهش کردن، انعطاف پذیری در ساعت شروع کلاس و حذف تردهای پرهزینه، پرورش خلاقیت در دانش آموزان برای ارائه تکالیف به شیوه ای نو و همچنین وجود چالش هایی همچون: عدم دسترسی همه دانش آموزان به فضای مجازی به ویژه در مناطق محروم و ایجاد نابرابری در فرصت آموزش، سنگین بودن هزینه های اینترنت برای خیلی از خانواده ها، کند بودن سرعت اینترنت، دشوار بودن سنجش یادگیری واقعی دانش آموزان و سلب شدن قدرت نظارت از معلم، اعتیاد برخی دانش آموزان به اینترنت و گوشی، استفاده بیجا و بی رویه از مطالب دیگران، عدم وقت گذاری برخی معلمان به امر تدریس و ارزیابی، استفاده از نرم افزار به عنوان ابزار تبلیغات، کاهش انگیزه برخی دانش آموزان نسبت به تحصیل در شیوه جدید تدریس گردید.

واژگان کلیدی: تجارب دبیران، شبکه آموزشی دانش آموزان، شاد، پدیدار شناسی.

مقدمه

در اواخر سده بیستم و اوایل سده بیست و یکم، ظهور فناوری و یکی از دستاوردهایش بنام فناوری اطلاعات و ارتباطات بر تمامی شئون زندگی فردی و اجتماعی انسانها سایه افکنده و با فرو ریختن مرزهای زمان و مکان، کره زمین را به یک دهکده جهانی تبدیل نموده است. یکی از حوزه هایی که فناوری اطلاعات و ارتباطات بر آن تأثیرات زیادی گذاشته و آن را متحول نموده است، حوزه آموزش و پرورش به طور اعم و آموزش عالی به طور اخص بوده است. تأثیر فناوری های نوین در همه جنبه های زندگی بشری و اهمیت فزاینده سرمایه انسانی در عصر دانش و تحول، حاکی از آن است که الزامات تعلیم و تربیت امروز از نوع گذشته نیست، به گونه ای که امروزه استفاده از فاوا، در آموزش اجتناب ناپذیر شده است.

با گسترده تر شدن فاوا و نفوذ وسایل ارتباط از راه دور به عمق مدارس، ابزارها و روشهای آموزش نیز دچار تحول شدند. لذا آموزش های مبتنی بر فاوا در آموزش، همچون سایر فناوری ها در عرصه های دیگر، همراه با رشد و توسعه در چند دهه گذشته دچار تغییر و تحول شده اند و به همین دلیل دارای نمودهای گوناگونی مانند آموزش مبتنی بر رایانه، آموزش از دور، آموزش مبتنی بر اینترنت، آموزش مبتنی بر منابع، آموزش وب محور، آموزش مبتنی بر فناوری و آموزشهای آنلاین می داند (سان و همکاران، ۲۰۰۸). برتری آموزشهای مبتنی بر اینترنت و الکترونیکی بر سایر آموزشها، استفاده کامل تر و بیشتر از فناوریهای، نوین آموزشی با توجه شرایط ویژه فراگیران است که جهت کمک به هر یک از فراگیران در محیط های مختلف استراتژیهای را ارائه می دهد. مثلاً فراگیر می تواند زمان و مکان آموزش را تحت کنترل خود درآورد.

امروزه، ظهور و گسترش اینترنت نقش بزرگ و فزایندهای در زندگی علمی و اجتماعی افراد ایفا می کند و امکان تقویت گفتگوی عمومی در مورد طیف وسیعی از مسائل مربوط به خیر مشترک را فراهم نموده است (اوبرین^۱، ۲۰۰۳). شبکه اینترنت در مقایسه با رسانه های سنتی دارای امکانات ذاتی خاص و منحصر به فردی چون تعاملی بودن، فراگیری و عدم تمرکز، برخورداری از فضای گفتمانی است که به مردم امکان می دهد تا از آن برای گفتگو و مباحثه استفاده کنند (پاپ، ۲۰۱۶).

سایت های شبکه های اجتماعی نیز نسل جدیدی از خدمات اینترنتی وب است که طیف وسیعی از شبکه های - تعاملات اجتماعی با دوستان و اعضای خانواده را میسر می سازند (ولری، ۲۰۱۷).

امروزه با جهانی شدن شیوع کرونا، آموزش و پرورش مانند نهاد اقتصاد و دیگر نهادهای اجتماعی دچار سکتی ای ناگهانی و باورنکردنی شده است. به ناگاه بیش از یک و نیم میلیارد دانش آموز (معادل ۹۰ درصد کل دانش آموزان) از تحصیل بازمانده اند و دولت ها، مدارس و معلمان بدون تقریباً هیچ نوع آمادگی به دنبال برپا کردن آموزش از دور (در خانه) برای جبران هستند. به نظر می رسد با توجه به ویژگی های منحصربفرد سایت های شبکه اجتماعی مانند انعطاف پذیری (در زمان و مکان)، فراگیر محور بودن، صرفه جویی در هزینه ها، امکان ثبت نام تعداد بسیار زیاد فراگیر در هر پایه و کلاس، دسترسی به منابع اطلاعاتی از طریق اینترنت و قابلیت استفاده در شرایط بحرانی (سیل، زلزله، طوفان، گرد و غبار و بیماری) می تواند گزینه مناسبی جهت جایگزینی و یا مکمل کلاس های حضوری در آموزش و پرورش باشد. چرا که شبکه های اجتماعی، امکان اجرای آموزش در خانه را در دوران قرنطینه فراهم نموده و یادگیرندگان را برای ادامه تحصیل مجازی، ایجاد، انتشار و اشتراک گذاری تکالیفشان قادر می سازد و می تواند تعامل و همکاری یادگیرنده را تسهیل کنند. هدف از انجام این تحقیق شناخت و توصیف تجربیات دبیران مقطع متوسطه شهر کشکویه از برنامه شاد می باشد.

بیان مساله

آموزش مجازی (الکترونیک) به آموزشی گفته می شود که با استفاده از ابزارهای الکترونیکی اعم از صوتی، تصویری، رایانه ای، شبکه ای و مجازی و... صورت می گیرد. به عبارتی کلیه ی برنامه هایی را که از طریق شبکه های رایانه ای به ویژه اینترنت، منجر به یادگیری می شود، یادگیری الکترونیکی می نامند. مهم است که بدانیم که اصطلاح «آموزش مجازی و الکترونیک» دارای جنبه های مختلفی است. به علاوه این اصطلاح (e-learning) اغلب به طور جایگزین برای اصطلاحات مربوط دیگرانواع آموزش مثل آموزش از راه دور، و آموزش الکترونیک. مورد استفاده قرار می گیرد. همچنین به نظر می رسد که معنای این اصطلاح

¹ Obrin

به متنی که در آن بکار رفته بستگی دارد. در مجموع، اصطلاح آموزش الکترونیک، مجموعه‌ی وسیعی از کاربردها و عملکردها، از جمله آموزش مبتنی بر وب، آموزش مبتنی بر کامپیوتر، کلاس‌های مجازی و همکاری‌های الکترونیکی را شامل می‌شود و اینترنت، اینترنت، اکسترانت، انتشار ماهواره‌ای، نوارهای ویدیویی یا صوتی، تلویزیونی و محاوره‌ای و دیسک‌های فشرده از ابزارهای این شیوه‌ی آموزشی به حساب می‌آیند (بیات، ۱۳۹۹).

آموزش عالی و آموزش و پرورش در نیمسال دوم تحصیلی با شرایط دشواری رو به رو شدند که ناشی از اعلام وضعیت فوق العاده در کشور به دلیل همه‌گیری ویروس کرونا بود. با در نظر گرفتن پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی همه‌گیری این ویروس در همه ارکان زندگی مردم جهان، یکی از کارکردهای ملی که به شدت از بحران کنونی اثر پذیرفته؛ آموزش است (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۹۹). چرا که به دلیل رعایت فاصله‌گذاریهای اجتماعی، از اوایل اسفندماه نظام آموزشی کشور در بخش آموزش و پرورش و آموزش عالی به نوعی تعطیل شده‌اند. از آغاز تعطیلی مدارس و دانشگاهها برای کمک به حذف این بیماری، دغدغه‌تدوین و اجرای برنامه‌های تحصیلی برای تداوم آموزشها در منزل و در شرایط قرنطینه‌خانگی به بزرگترین چالش نظامهای آموزشی یعنی هم آموزش و پرورش و هم آموزش عالی تبدیل شده است. این چالش و دغدغه نه تنها در کشور ما بلکه برای همه و کشورهای جهان مطرح بوده است، به گونهای که نهادها و سازمانهای بین‌المللی نظیر سازمان بهداشت جهانی و یونسف هم به تکاپو برای تدوین برنامه درسی و دستورالعملها و راهنماهای آموزشی و تربیتی برای این شرایط امداد شده‌اند. یکی از برنامه‌های بسیار مهم و جدی که از سمت آموزش و پرورش و همچنین آموزش عالی مطرح و انجام شد، بحث آموزش الکترونیک یا همان آموزش از طریق فضای مجازی است (سلیمی و فردین، ۱۳۹۹). در این تحقیق ما به دنبال این هستیم که در حوزه آموزش به صورت مجازی چه تجربیاتی را می‌توانند در استفاده از برنامه شاد به دست آوریم.

اهمیت و ضرورت تحقیق

توجه به دانش گسترده فناوری اطلاعاتی و فناوری غنی به دست می‌آید. روش‌های آموزشی مبتنی بر فضای مجازی در سال ۲۰۰۵ از سوی یونسکو به عنوان مؤثرترین روش یاددهی-یادگیری معرفی شده است. تجربه‌های کسب شده در این زمینه بسیار مفید است و آموزش و پرورش دیگر نمی‌تواند با مدل قبلی به نحو مطلوبی به آموزش بپردازد و ضرورت تغییرات ساختاری و دیجیتالی را در سرلوحه و اولویت کاری خود قرار دهد و در سراسر کشور آن را فراگیر کند.

بنابراین در شرایط ایجاد بحران، مانند شیوع بیماری کرونا در جهان و ایران و تعطیلی طولانی مدت مدارس ضرورت توجه به آموزشهای با تأکید بر فرصتها و چالش‌ها مجازی و الکترونیکی بیش از پیش احساس میشود (سلیمی و فردین، ۱۳۹۹). بنابراین با توجه به مشکل ایجاد شده در سیستم آموزشی جهان، آموزش مجازی، بهترین راه آموزش است چرا که این نوع از آموزش سالهاست که در حال رشد است و فرصت جدیدی را برای معلمان، دانشجویان، استادان، برنامه‌ریزان آموزشی و مؤسسات آموزشی فراهم می‌آورد. البته باید در نظر داشت که تدریس به صورت مجازی برای معلمان، استادان و مراکز آموزشی مشکلاتی از جمله ناآشنایی با فناوری جدید و چالشهایی ناشناخته را به وجود آورده است (مایلیزار و همکاران، ۲۰۲۰).

اما فضای مجازی زیست بومی است که همزمان با توسعه فزاینده خود، اندیشه حاکم و فرهنگ ممزوج با آن را نیز منتشر می‌کند. جریان تولید اندیشه و پویایی‌های تمدنی حاصل از فضای مجازی، بر کاربر غلبه پیدا میکند و می‌تواند هویت او را متحول، متکامل یا متزلزل کند. لکن از منظری دیگر، فضای مجازی موانع فضای واقعی را در ابلاغ جهانی محتوای آموزشی را کاهش میدهد و به دلیل تنوع نمادهای آن، در اشکال مختلف تصویری، پویانمایی، آواتارها و موارد مشابه از قاصریت بیان کلامی و نوشتاری می‌کاهد و فرصت کم‌نظیری در آموزش‌های مجازی فراهم کرده است. مؤسسات آموزش عالی باید نخستین نهادهایی باشند که از مزیتها و امکانات بالقوه فناوری اطلاعات و ارتباطات بهره‌مند می‌شوند در این راستا باید به ایجاد محیط‌های نوین آموزشی برای هماهنگی با عصر اطلاعات و تبیین نظامهای مجازی بپردازند». این درحالی است که غالباً تصمیم‌های استراتژیک و روش‌شناسی جدیدی برای تغییر که ضامن موفقیت باشد به‌خوبی شکل نگرفته است (سلیمی و فردین، ۱۳۹۹).

با توجه به شرایط بحرانی ایجاد شده از زمان شیوع ویروس کرونا بر نظام آموزشی کشور و به تبع آن آموزش و پرورش کشور مجبور گردید که به سراغ آموزشهای مجازی و بر خط برود. با توجه به مطالب ارائه شده حال اهمیت دارد که به موضوع بررسی تجربیات برنامه شاد پرداخته شود.

اهداف تحقیق

شناخت و توصیف تجربیات دبیران منطقه کشکوئیه از روش تدریس مجازی
 شناخت و توصیف تجربیات دبیران مقطع متوسطه کشکوئیه از تجربیات اقتصادی در تدریس مجازی
 شناخت و توصیف تجربیات دبیران مقطع متوسطه کشکوئیه از تجربیات اجتماعی تدریس مجازی
 شناخت و توصیف تجربیات دبیران مقطع متوسطه کشکوئیه از تجربیات ارتباط با دانش آموز در تدریس مجازی
 شناخت و توصیف تجربیات دبیران مقطع متوسطه کشکوئیه از تجربیات ارتباط با والدین در تدریس مجازی
 شناخت و توصیف تجربیات دبیران مقطع متوسطه کشکوئیه از تجربیات دوری از محل کار در تدریس مجازی
 شناخت و توصیف تجربیات دبیران مقطع متوسطه کشکوئیه از تجربیات روحی- روانی در تدریس مجازی
 شناخت و توصیف تجربیات دبیران مقطع متوسطه کشکوئیه از تجربیات جسمی در تدریس مجازی

پیشینه تحقیق

مرادی و ضرغامی (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «تنگناها و راهبردهای به کارگیری شبکه اجتماعی دانش آموزی (شاد) در تدریس و یادگیری دانش آموزان در دوران شیوع کرونا» به این نتیجه رسید که به کارگیری آموزش مجازی در شبکه شاد تاثیر خوبی بر یادگیری دانش آموزان داشته است.

رضوی (۱۳۹۹) در پژوهشی با موضوع «میزان استفاده از شبکه آموزشی دانش آموزان (شاد) توسط معلمان و دبیران: تجربه استان خوزستان در دوره اپیدمی کووید ۱۹» به این نتیجه رسید که معلمان از شبکه شاد برای آموزش مجازی کمتر از متوسط استفاده کرده اند. میزان علاقه معلمان و دبیران و همچنین مهارت های آن ها در استفاده از فن آوری های دیجیتالی بالاتر از متوسط بود ولی باور آن ها به اثر بخشی آموزش مجازی پایین تر از متوسط بود.

عامری (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «بررسی مزایا و معایب برنامه آموزشی مجازی شاد بر یادگیری دانش آموزان»، به این نتیجه دست یافت که آموزش مجازی با استفاده از برنامه شاد دارای مزایای بیشتری بوده است در مقایسه با معایب آن و عملکرد خوبی داشته است.

محمد تبار (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «موانع اجرای آموزش مجازی (برنامه شاد) از دیدگاه معلمان» به این نتیجه دست یافت که برای اجرای برنامه شاد موانع زیادی بر سر راه است از جمله عدم دسترسی بسیاری از دانش آموزان به امکانات هوشمند وضع نامطلوب و بار مالی ناشی از استفاده از اینترنت - نبود محیط مناسب و ساکت برای استفاده از امکانات آموزشی به صورت مجازی.

محمد یاری و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی با موضوع «شبکه شاد، پیشرفت و یادگیری دانش آموزان» به این نتیجه رسیدند که خلاقیت در تدریس معلمان در برنامه شاد را میتوان متأثر از سه دسته از عوامل مشتمل بر عوامل فردی (تجربه و تحصیلات، علاقه و انگیزه، وجدانکاری) عوامل فرهنگی (توجه به تعارض محتوا با نیاز دانش آموزان مناطق مختلف و توجه به محدودیتهای فرهنگی در بعضی خانواده ها) و عوامل اداری زیرساخت های برنامه شاد، مدیر مدرسه و همکاران دانست.

ژانگ^۲ و همکاران (۲۰۲۰) در خصوص آموزش مجازی در دوران شیوع کرونا در کشور چین به مشکلاتی از قبیل ضعف در زیر ساخت های آموزش مجازی، ضعف تجربه و مهارت معلمان و محیط یادگیری پیچیده در منزل اشاره کرده اند.

گاناوان^۳ و همکاران (۲۰۲۰) در خصوص الگوها و پلتفرم های یادگیری در طول دوره شیوع کووید ۱۹ در اندونزی پژوهشی انجام دادند. آن ها دریافتند همه مدرسان در دوره پیگیری از بیماری کووید ۱۹ اقدام به آموزش مجازی کرده اند. اکثر مدرسان بریا ارائه آموزش از رسانه های اجتماعی و برنامه هایی نظیر واتساپ استفاده کرده بودند.

میلیراز^۴ و همکاران (۲۰۲۰) پژوهشی در خصوص «آموزش مجازی در دوره متوسطه اندونزی» انجام دادند. آن ها به این نتیجه رسیدند موانعی که دانش آموزان با آن مواجهه بودند بیشترین تاثیر را بر مسزان استفاده از یادگیری الکترونیکی داشت.

روش تحقیق

پژوهش حاضر، بدین دلیل که تجربیات دبیران از برنامه شاد در دوران کرونا را نشان می دهد، از نظر هدف، جزء پژوهش های کاربردی است و این تحقیق از نوع پدیدار شناسی است.

پدیدار شناسی از نظر لغوی، عبارت است از مطالعه پدیده ها از هر نوع، و توصیف آنها با در نظر گرفتن نحوه بروز تجلی آنها، قبل از هرگونه ارزش گذاری، تأویل و یا قضاوت ارزشی. در نگاه دیگر اگر پدیدار شناسی را معناشناسی بدانیم، معنایی که در زندگی انسان پدیدار می شوند، یک نظام معنایی را شکل می دهند. این نظام معنایی با اضافه نمودن وجود به زمان و مکان به دست می آید و شناسایی این نظام معنایی نیز از همین راه حاصل می شود؛ یعنی یک شناخت مضاف به زمان و مکان که آن را تجربه زندگی می نامند.

پدیدار شناسی، اساساً مطالعه تجربه زیسته یا جهان زندگی است. پدیدار شناسی به جهان، آنچنان که به وسیله ی که فرد زیسته می شود، نه جهان یا واقعیتی که چیزی جدا از انسان باشد، توجه دارد. لذا این پرسش را مطرح می سازد که "تجربه زیسته چه نوع تجربه ای است؟" زیرا پدیدارشناسی می کوشد معانی را آنچنان که در زندگی روزمره زیسته می شوند، آشکار نماید.

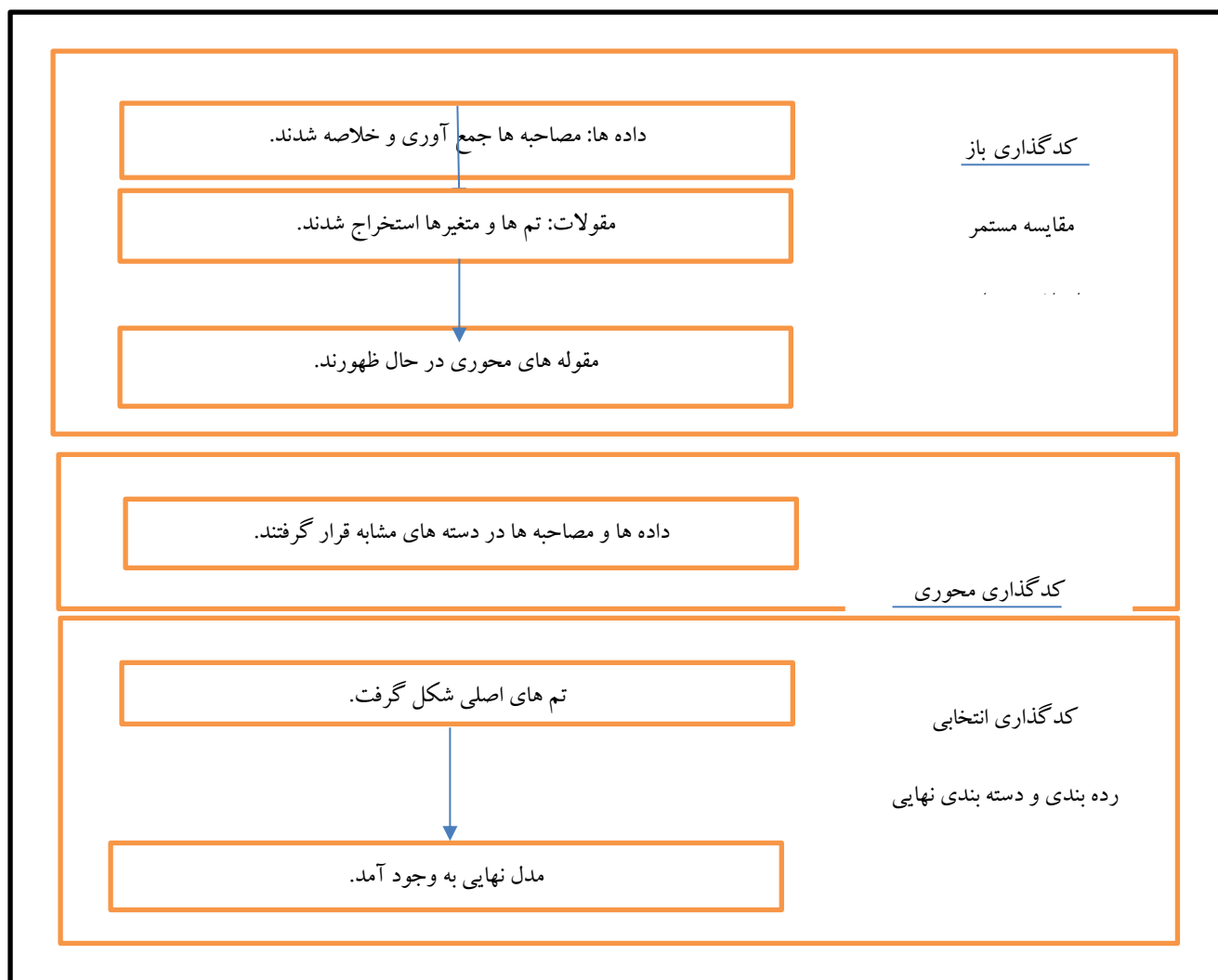
روش نمونه گیری و حجم نمونه

جامعه آماری این تحقیق شامل ۱۱۴ نفر از دبیران شاغل در آموزش و پرورش شهر کاشکوئیه بود و روش نمونه گیری هدفمند از نوع موارد عادی بود و حجم نمونه تا مرحله اشباع ادامه یافت که در این تحقیق نمونه تا ۱۱ نفر به مرحله اشباع رسید و بعد از آن پاسخ های تکراری شدند و محقق از ادامه کار صرف نظر کرد.

برای انجام مصاحبه با توجه به شیوع کرونا و وجود برخی محدودیت ها تعدادی از مصاحبه ها چهره به چهره انجام شد و تعدادی هم به صورت تماس تلفنی. مصاحبه هایی که ناتمام می ماندند در زمان دیگری و دوباره انجام می شدند و سپس مصاحبه ها ضبط می گردید و بعد از آن روی کاغذ پیاده می شد. زمان مصاحبه ها بین ۵۰ تا ۶۰ دقیقه بود که در محل اتاق مشاوره مدرسه که به صورت حضوری بود انجام پذیرفت. در این تحقیق یازدهمین مصاحبه به مرحله اشباع رسید.

³ Gavanan

⁴ Miliraz

کدگذاری باز

در ادامه این کدها حاصل بررسی دقیق مشابهت ها و تفاوت های مفاهیم ارائه شده در پاسخ به سؤالات بود و بدون در نظر گرفتن روابط بین آنها و صرفاً به عنوان مفاهیم و گزاره های مفهومی جمع آوری گردید.

جدول شماره ۱- کدگذاری باز (بررسی تجربیات دبیران مقطع متوسطه شهر کشکوئیه از برنامه شاد)

۱- تدریس اجباری به صورت آنلاین ۲- تولید محتوای درس با فیلم ۳- تولید محتوای درس با کلیپ ۴- اجبار به رفع اشکال در ساعات غیر درسی ۵- ارتباط منسجم ۶- عدم نصب اسان ۷- به زور رسانی معلم، ۸- عدم جایگزینی با آموزش حضوری، ۹- آشنایی با انواع نرم افزار، ۱۰- ارسال نداشتن تمامی فیلم ها، ۱۱- عدم دسترسی به گوشی اندروید، ۱۲- گام بلند در آموزش، ۱۳- سرعت پایین اینترنت، ۱۴- قطعی اینترنت، ۱۵- سیو شدن محتوای آموزشی در برنامه شاد، ۱۶- استفاده از خلاقیت در تدریس، ۱۷- اشکال در ارسال فیلم و کلیپ، ۱۸- اشکال در ارتباط روستاها، ۱۹- مدیریت خوب کلاس، ۲۰- مشکل بودن تدریس مجازی، ۲۱- مشکل در کار با برنامه شاد، ۲۲- عدم تکرار و تمرین درس، ۲۳- کم بودن حافظه گوشی، ۲۴- مصرفه زیاد اینترنت ۲۵- ناکافی بودن اینترنت رایگان ۲۶ اجبار به تهیه گوشی اندروید ۲۷- تهیه بسته اینترنتی گران ۲۸- هزینه بر ۲۹- مشکلات مالی، ۳۰- کیفیت پایین نسبت به آموزش حضوری ۳۱- آشنا شدن با فضای مجازی ۳۲- مشخص نبودن حریم کلاس در آموزش آنلاین ۳۳- شکوفایی خلاقیت، اعتماد به برنامه شاد ۳۴- اعتماد اجتماعی به شاد ۳۵- عدم آسیب اجتماعی ۳۶- کنترل حضور و

غیاب در شاد ۳۷- تداخل کلاس معلم و فرزندان ۳۸- اشکال در استفاده از برنامه واتس اپ ۳۹- ضبط کلاس قبل از شروع تایم کلاس ۴۰- عدم محیط مناسب برای بحث کلاسی ۴۱- اتلاف وقت در شاد ۴۲- عدم نصب شاد در برخی گوشی ها ۴۳- افزایش مهارت در معلم ۴۴- سردرگمی در نتیجه غلط های تایپی ۴۵- سردرگمی در نتیجه لهجه و لحن متفاوت، ۴۶- قرار گرفتن معلم در مسیرهای پرتردد در هنگام تدریس ۴۷- قرار گرفتن دانش آموز در مسیرهای پرتردد در هنگام تدریس ۴۸- متمرکز نبودن حواس معلم حین تدریس ۴۹- سلب تمرکز معلم حین تدریس ۵۰- ارتباط کم رنگ بین معلم و دانش آموز ۵۱- تظاهر به قطعی اینترنتی از طرف دانش آموز ۵۲- ایجاد سرو صدا در هنگام تدریس ۵۳- نارضایتی دانش آموز از تدریس مجازی ۵۴- نبود محیط مناسب جهت فراگیری دروس ۵۵- ادغام کار بیرون و خانه ۵۶- نبودن علاقه برای یادگیری ۵۷- ابداع روش های جدید برای تدریس ۵۸- دغدغه برای جلوگیری از تقلب ۵۹- خارج شدن دانش آموز از جو کلاس ۶۰- فن آوری جدید برای تدریس ۶۱- کمبود زمان تدریس ۶۲- عدم تکرار و تمرین، مزاحمت صوتی ۶۳- عدم ارتباط عاطفی و احساسی با دانش آموز ۶۴- عدم تمرکز دانش آموز در هنگام تدریس ۶۵- استفاده همزمان چند نفر از یک گوشی ۶۶- آسیب به روابط خانوادگی ۶۷- حفظ آرامش دیگر اعضا خانواده ۶۸- آسیب به روابط معلم و دانش آموز ۶۹- عدم استقلال علمی دانش آموز ۷۰- وابستگی دانش آموز به والدین ۷۱- کاهش بازدهی در یادگیری ۷۲- عدم تلاش در دانش آموز ۷۳- تاثیر پایین یادگیری در آموزش مجازی ۷۴- افت تحصیلی ۷۵- وجدان کاری بالای معلمین ۷۶- ارتباط با همکاران در گروه همکاران ۷۷- ارتباط صمیمی با کادر مدرسه ۷۸- فرصت کافی برای ابراز مشکلات ۷۹- مشکل دوری از کادر مدرسه ۸۰- مشکل دوری از دانش آموز ۸۱- عدم حل تمامی مشکلات دانش آموز ۸۲- پیگیری خوب مدیر مدرسه ۸۳- سهولت اسان برقراری ارتباط دانش آموز از طریق کادر مدرسه ۸۴- آسیب به روابط همکاری ۸۵- کم رنگ بودن نقش مشاورین مدرسه ۸۶- نقش مثبت والدین ۸۷- ایجاد محیط خوب برای دانش آموزان از طرف اولیا ۸۸- دخالت خانواده در هنگام تدریس ۸۹- خانواده ستون محکمی در تدریس آنلاین ۹۰- همدل بودن اولیا با معلم ۹۱- دلخوری بین معلم و والدین ۹۲- درک بالای والدین ۹۳- انداختن تمامی زحمات بر دوش معلم از طرف بعضی والدین ۹۴- تعارض بین دانش آموز با والدین، ۹۵- وقت گیر بودن تولید محتوا ۹۶- پاسخگویی به سوالات در خارج از وقت کلاس ۹۷- درگیری تمام وقت برای تولید محتوای درسی ۹۸- گذر سریع زمان کلاسی ۹۹- کمبود وقت استراحت ۱۰۰- بر هم زدن آرامش خانواده ۱۰۱- پاسخگویی به سوالات در هر ساعتی از شبانه روز ۱۰۲- خستگی جسمی، خستگی روحی ۱۰۳- خستگی مفرط، استراحت ناکافی ۱۰۴- ضعف جسمی ۱۰۵- ضعیف شدن چشم ها ۱۰۶- گردن درد ۱۰۷- دست درد ۱۰۸- اجبار به تایپ ۱۰۹- خیره شدن به گوشی ۱۱۰- تاری دید ۱۱۱- سرگیجه ۱۱۲- کمر درد ۱۱۳- اضافه وزن ۱۱۴- خستگی و کوفتگی ۱۱۵- خشکی بدن ۱۱۶- آسیب کانال دست ۱۱۷- ضعف بینایی ۱۱۸- تاری دید

هدف از کدگذاری محوری ایجاد رابطه بین مقوله های تولید شده (در مرحله کدگذاری باز) است. این عمل معمولاً بر اساس الگوی پارادیمی انجام می شود و به نظریه پرداز کمک می کند تا فرایند نظریه پردازی را به سهولت انجام دهد. اساس ارتباط دهی در کدگذاری محوری بر بسط و گسترش یکی از مقوله ها قرار دارد.

کدگذاری انتخابی

بعد از مراجعه مکرر به مصاحبه ها و برقراری ارتباط منطقی بین کدهای باز، تعداد این کدها به ۳۶ کد باز رسید. در گام بعدی این فرایند برای شکل گیری مقوله ادامه یافت. به گونه ای که مفاهیم مشترکی که مبنای موضوعی داشتند در کنار هم، شکل گیری مقوله را متجلی ساختند. بعد از بازبینی فراوان مصاحبه ها و برقراری ارتباط منطقی بین کدهای باز، تعداد این کدها به ۹ زیرمقوله رسید که در جدول (۴) آمده است. بنابراین تحلیل های کیفی از مصاحبه های انجام شده، ۹ عامل را بر تجربیات دبیران مقطع متوسطه شهر کاشکوه از برنامه شاد مؤثر عنوان کرده است که به شرح مختصری از هر یک پرداخته می شود:

۱- تجربه تدریس: بر اساس کدهای باز به دست آمده، مصاحبه شوندگان معتقدند که تدریس مجازی به صورت جباری بر آن ها تحمیل شد. این نوع تدریس باعث یادگیری کار با انواع نرم افزار در آن ها شده است. این نوع تدریس سبب تولید محتوا به صورت فیلم و کلیپ بوده است. پژوهش انجام شده در این تحقیق نشان می دهد تدریس مجازی هیچ

- زمانی نمی تواند جایگزین تدریس حضوری شود. همچنین تدریس مجازی از دید معلمین، دارای نکات مثبت و منفی بوده که عبارتند از: ۱- اجبار به رفع اشکال در ساعات غیر درسی، ارتباط منسجم با دانش آموزان، عدم دسترسی تمامی دانش آموزان به گوشی اندروید، مشکل در ارتباط با روستاها، اشکال در باز کردن برنامه شاد، سرعت پایین اینترنت، سیو شدن تمامی مطالب در برنامه شاد، مدیریت خوب کلاس.
- ۲- تجربه اقتصادی: مصاحبه شوندگان مواردی چون هزینه بالای بسته های اینترنتی را مطرح نمودند و همچنین اشاره به ناکافی بودن بسته ی اینترنتی رایگان را داشتند.
- ۳- تجربه اجتماعی: مصاحبه شوندگان یادگیری استفاده از فضای مجازی، شکوفایی خلاقیت، اعتماد به برنامه شاد، اسیب کمتر اجتماعی از برنامه شاد را در این قسمت متذکر شدند.
- ۴- تجارب خانوادگی: مصاحبه شوندگان استفاده از فضای نامناسب خانه، بر هم خوردن آرامش اعضای خانواده، ارتباط نامناسب اعضای خانواده، همزمانی کلاس های معلم با فرزندان را در این بخش مورد بحث قرار دادند و نظر همگی آن ها بر این بود که آموزش مجازی تا حدودی نظم خانوادگی آنها را بر هم زده است.
- ۵- تجارب ارتباط با دانش آموز: در این مورد مصاحبه شوندگان معتقد بودند که فضای همدلی و عاطفی بین معلم و دانش آموز به شدت کاهش یافته بود. بخشی از دانش آموزان خواهان برقراری کلاس حضوری را داشتند چون استفاده از یک گوشی به طور همزمان توسط دو یا سه خواهر و برادر کار را مشکل کرده بود. معلم نمی توانست تکرار و تمرینی به آن صورت داشته باشد و از آزمون های کتبی هم در آموزش مجازی خبری نبود.
- ۶- تجربه دوری از محیط کار: در این قسمت تقریباً تمامی مصاحبه شوندگان ذکر کردند که دوری از همکاران و کادر مدرسه برایشان سخت بوده، تمامی کارها باید از قبل هماهنگ می شد که باعث سختی در انجام امور می شده است.
- ۷- تجربه برخورد با والدین: نیمی از مصاحبه شوندگان هیچ برخوردی با والدین نداشته اند و نیمی دیگر هم معتقد بودند که خانواده فضای آرام و امنی برای دانش آموزان فراهم کرده اند.
- ۸- تجارت روحی و روانی: تقریباً کل مصاحبه شوندگان ذکر کردند که آموزش مجازی باعث خستگی های روحی در آن ها شده. از نظر روحی بسیار شکننده شده اند و نیاز به آرامش بیشتری دارند.
- ۹- تجارب جسمی: کمردرد و گردن درد و تاری دید و دست درد از جمله مواردی بود که تمامی مصاحبه شوندگان در این قسمت ذکر کرده اند.

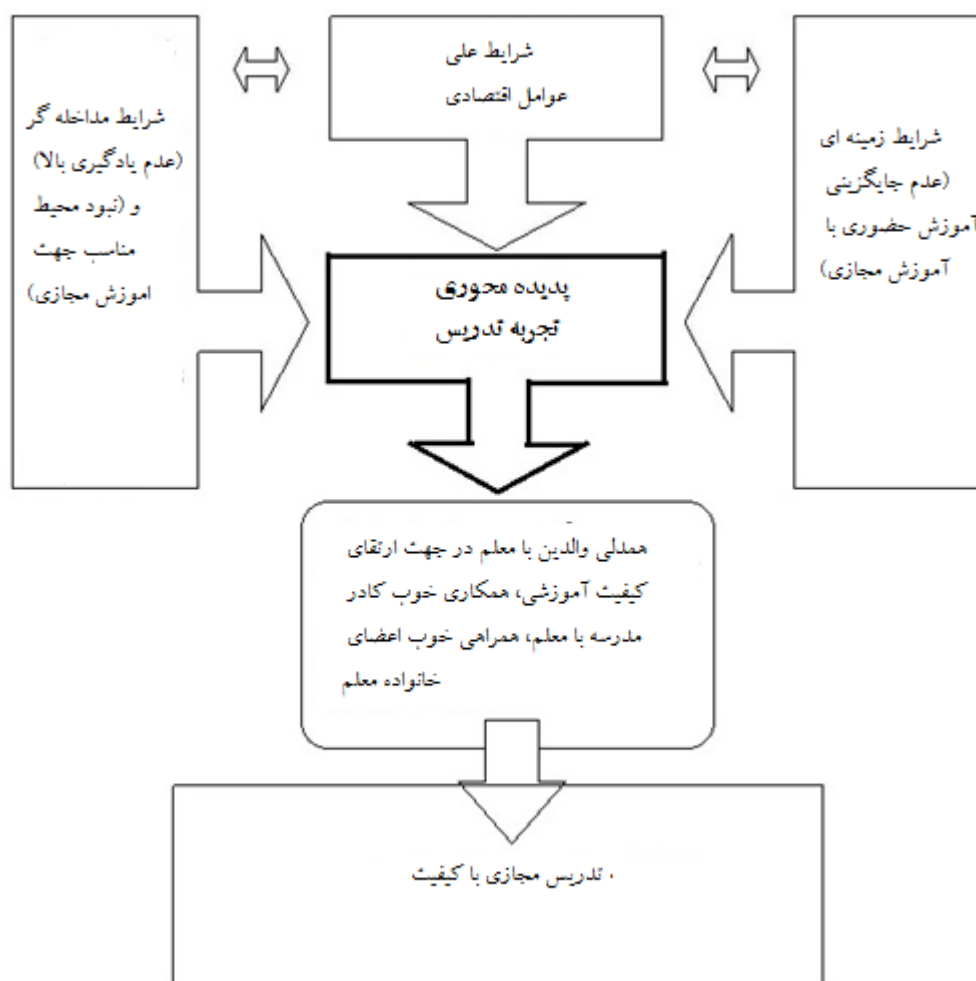
جدول شماره ۲- کدگذاری انتخابی (بررسی تجربیات دبیران مقطع متوسطه شهر کاشکوه از برنامه شاد)

کدهای انتخابی	مفاهیم و تم ها	ردیف
تجربه تدریس	اجبار به تدریس مجازی	۱
	ارسال نشدن فیلم و سرعت پایین اینترنت	۲
	به روز رسانی معلم و آشنایی با سایر نرم افزارها	۳
	عدم تکرار و تمرین دروس	۴
	عدم جایگزینی با آموزش حضوری	۵
تجربه اقتصادی	مصرف زیاد اینترنت	۶
	ناکافی بودن بسته اینترنتی رایگان	۷
	اجبار به تهیه گوشی اندروید	۸
	مشکلات مالی دانش آموزان در خرید بسته اینترنتی	۹
تجربه اجتماعی	مشخص نبودن حریم کلاس	۱۰
	اعتماد به برنامه شاد	۱۱
	نبود اسیب اجتماعی در شاد	۱۲

	عدم نصب شاد در برخی گوشی ها	۱۳
	حضور و غیاب منظم در شاد	۱۴
تجارب خانوادگی	قرار گرفتن در مسیر های پر تردد	۱۵
	وابستگی به والدین در یادگیری	۱۶
	آسیب به روابط احساسی افراد خانواده	۱۷
	همزمانی کلاس معلم با فرزندانش	۱۸
	بر هم خوردن آرامش خانواده	۱۹
	استفاده همزمان چند نفر از یک گوشی	۲۰
	تجارب ارتباط با دانش آموز	عدم ارتباط عاطفی
	عدم تکرار و تمرین	۲۲
	کافی نبودن انگیزه برای یادگیری	۲۳
	تمرکز پایین معلم و دانش آموز	۲۴
	یادگیری در سطح پایین	۲۵
تجربه دوری از محیط کار	سختی دوری از همکاران و کادر مدرسه	۲۶
تجربه ارتباط با والدین	ایجاد محیط آرام و امن برای دانش آموز	۲۷
	حس همدلی	۲۸
	تعارض والدین و دانش آموز	۲۹
تجارب روحی روانی	خستگی روحی	۳۰
	بر هم خوردن آرامش روزانه	۳۱
تجارب جسمی	تاری دید	۳۲
	کمر درد	۳۳
	گردن درد	۳۴
	خشکی بدن	۳۵
	دست درد	۳۶

هدف از این مرحله برقراری رابطه بین مقوله های تولید شده (در مرحله کدگذاری محوری) است. این کار به نظریه پرداز کمک می کند تا فرآیند نظریه را به سهولت انجام دهد. بر اساس داده های به دست آمده از مطالعه اسناد بالادستی و مصاحبه های عمیق و مقوله بندی آنها، عوامل تجارب تدریس، تجارب اقتصادی، تجارب اجتماعی، تجارب ارتباط با دانش آموز، تجارب ارتباط با والدین، تجارب دوری از محل کار، تجارب روحی روانی و تجارب جسمی به عنوان نه مؤلفه مؤثر در تجربیات دبیران مقطع متوسطه شهر کاشکوه از برنامه شاد شنا سایی و استخراج گردید.

شکل ۲- نمایش نتایج کدگذاری گزینشی

بحث و نتیجه گیری

امروزه بر همگان روشن است، که ویروس کرونا با اینکه اندازه ای در حد میکروسکوپی (کوچک مقیاس) دارد، تأثیرات بزرگی بر دنیای مادی و معنوی گذارده است. تحقیق حاضر با هدف، تحلیل و ادراک تجربه زیسته معلمان در تدریس در شبکه اجتماعی دانش آموزی (شاد) و یادگیری دانش آموزان در تعطیلات اضطراری دوران شیوع کرونا انجام شده است. بدین ترتیب با بهره گرفتن از روش کیفی و با رویکرد پدیدارشناسی به بررسی تجربه معلمان در این زمینه پرداخته شد. سوالات مصاحبه حول دو محور اصلی تجربه درمورد مهمترین تنگناهای به کارگیری شبکه اجتماعی دانش آموزی (شاد) در تدریس و یادگیری دانش آموزان می باشد.

چه تجربیاتی دبیران منطقه کشکوییه از روش تدریس مجازی کسب می نمایند؟

بر اساس یافته ها و نظر معلمان شرکت کننده در مصاحبه، مهمترین تنگناهای مربوط به معلمان شامل گسترش بی عدالتی و نابرابری آموزشی، زمان بر بودن تولید محتوای آموزشی، نبود حریم خصوصی برای معلمان، کمبود وسایل کمک آموزشی، برگزار نشدن دوره های مهارتی برای معلمان و به کارگیری روش ها و فنون تدریس ناکارآمد در تدریس بود. نخست آن که اپلیکیشن شاد در دهه آخر فروردین ماه معرفی شد، زمانی که حدود دو ماه از تعطیلی مدارس گذشته بود. در این زمان تعداد زیادی از معلمان و مدیران برای ادامه دادن تدریس و آموزش به اپلیکیشن های در دسترس همگان رو آورده بودند. به خاطر دسترسی آسان همگان به پیام رسان واتس آپ یکی از گزینه های مهم برای آموزش غیر حضوری در مدارس و حتی مراکز آموزش عالی بوده

است. از طرف دیگر حتی پس از معرفی اپلیکیشن شاد، به علت تراکم و ترافیک بالای این اپلیکیشن تعدادی از معلمان و دبیران کما فی سابق از سایر پیام رسان ها و فناوری های ارتباطی استفاده می کردند تا مشکلات برنامه شاد مانع از کار آن ها نشود.

چه تجربیاتی دبیران منطقه کشکوییه از لحاظ اقتصادی در تدریس مجازی کسب می نمایند؟

از مهمترین تنگناهای مربوط به دانش آموزان و والدین نیز شامل عدم دسترسی به تبلت و گوشی های هوشمند، ضعف شایستگی های عملیاتی، جدی نگرفتن تدریس غیرحضوری و غیبت های مکرر، هزینه بر بودن خرید حجم اینترنت، سرعت کند پلتفرم شاد و نامشخص بودن سیستم ارزشیابی بود. در خصوص علت وجود چنین تنگناها و چالش هایی در پلتفرم شاد شاید این موضوع باشد که سامانه شاد، سامانه ای نوپاست و از تمام ظرفیت ها و قابلیت های آن در حوزه آموزش و تدریس فعلاً استفاده نشده است، از سوی دیگر ساختارهای فنی و اینترنتی در کشور جهت فراهم نمودن آموزش و تدریس حدود سیزده میلیون دانش آموز و حدود یک میلیون معلم در پلتفرم شاد فراهم نیست، هر چند با گذشت زمان برخی از تنگناها در حال رفع شدن هستند. از طرف دیگر، به سبب گسترش فناوری های گوشی های هوشمند امکان دسترسی به آموزش مجازی بیشتر شده است. اپلیکیشن های متعددی نظیر اسکایپ را می توان روی گوشی نصب و از آن برای برقراری ارتباط آن لاین استفاده کرد. همه این برنامه ها و پلتفرم ها می توانند موجب تسهیل برنامه های آموزشی شوند و به معلمان کمک کنند که آموزش خود را به صورت مجازی ارائه دهند.

چه تجربیاتی دبیران منطقه کشکوییه از لحاظ اجتماعی در تدریس مجازی کسب می نمایند؟

فین برگ معتقد است همانطور که می توان قانون را تغییر داد، اصلاح و تغییر فناوری نیز ممکن و شدنی است. لذا می توان امیدوار بود با توجه به نقش و اهمیت گروه های اجتماعی مرتبط (معلمان، دانش آموزان والدین) و تفسیرها و تحلیل های آنها و اتخاذ تصمیمات صحیح و منطقی، از طریق بازاندیشی، اصلاح و بازطراحی محیطهای یادگیری پلتفرم شاد در جهت رفع تنگناها تلاش شود.

مطابق با دیدگاه فین برگ (۲۰۰۲) میتوان گفت فناوری (در اینجا شبکه اجتماعی دانش آموزی شاد) امری ارزش بار است که با مشکلاتی روبروست و می تواند دگرگون و اصلاح شود. بنابراین با ارائه راهکارها و راهبردهایی منطقی و عقلایی می توانیم تنگناهای آن را به حداقل برسانیم.

چه تجربیاتی دبیران منطقه کشکوییه از لحاظ ارتباط با دانش آموز در تدریس مجازی کسب می نمایند؟

برخی معلمان معتقدند سنجش یادگیری واقعی دانش آموزان در شرایط مجازی برای معلمان دشوار شده است. یکی از معلمان میگوید: «برنامه شاد امکان تدریس و ارزشیابی آنلاین را ندارد و صرفاً یک پیام رسان مثل پیام رسان های دیگر برای گفت و گو و تبادل نظر است. وقتی من برگه آزمون رو در گروه میفرستم نمیدونم دانش آموز داره چطوری حل میکنه از کی کمک می گیره، چقدر کمک میگیره، ...»

تدریس و ارزشیابی در فضای مجازی شاید برای دوره متوسطه خوب باشه ولی برای بچه ابتدایی خیلی مناسب نیست. معلم، کلاس، همکلاسیها، دست سازه های کلاسی ... همه با هم یک کل منسجم را تشکیل می دهند که یادگیری در ان معنا پیدا میکنه و اتفاق میفته». و در شاد این امکان درست و صحیح نمی باشد.

چه تجربیاتی دبیران منطقه کشکوییه از لحاظ ارتباط با والدین در تدریس مجازی کسب می نمایند؟

در هنگام تدریس پدر و مادر مکانهایی را که می دانند آلودگی کمتری دارد برای تعاملات فرزندان انتخاب کنند و در حال حاضر که به دلیل شیوع بیماری کرونا معاشرت های خانوادگی و فامیلی کم شده شرایطی را فراهم کنند تا کودکان بتوانند با هم سن و سال های خود در بین اقوام و فضای مجتمع مسکونی که ساکن هستند ارتباط برقرار کنند.

همچنین در کنار تعاملات فامیلی باید والدین نرم افزارها و برنامه هایی را مهیا کنند تا به کودکان تعاملات اجتماعی را یاد دهد و پیوسته این موارد را با فرزندان تمرین کنند و این بخش مهم را فراموش نکنند به دلیل اینکه مشخص نیست که وپروس کرونا چه زمانی از بین می رود.

همچنین با توجه به اینکه یادگیری مشارکتی، یادگیری مهارت های اجتماعی و ارتباطات کلامی از مواردی هستند که کودکان در مدارس داشتند، می توان گفت در حال حاضر با انجام آموزش های آنلاین و استفاده بیش از اندازه از تبلت اطلاعات دیداری

کودکان افزایش می‌یابد و اطلاعات شنیداری و حرکتی آنها کند می‌شود. بنابراین باید والدین نظارت کافی داشته باشند و کودکان را در استفاده از فضای مجازی تنها نگذارند، پدر و مادر با فرزندان کار کنند و این فعالیت بیشتر عاطفی، احساسی، لمسی و فیزیکی باشد و تمرکز بر فراگیری درس زیاد نشود. می‌توانند بسیاری از آموزش‌ها را هنگام کار کردن با تبلت با شیوه شادتری به دانش آموز در منزل یاد دهند.

چه تجربیاتی دبیران منطقه کشکوییه از لحاظ جسمی در تدریس مجازی کسب می‌نمایند؟
کار کردن با سیستم آموزشی هوشمند چون رایانه، لپ‌تاپ و گوشی همراه در راستای آموزش مجازی به دانش‌آموزان آن هم در ساعات طولانی، سلامت معلمان را نیز به خطر انداخته است. دشواری کار معلمان در این وضعیت سخت کرونایی حتی در زندگی خانوادگی آنان نیز تأثیر گذاشته است، زیرا این افزایش ناخواسته سبب شده تا ساعت کمتری در کنار اعضای خانواده و ارائه خدمات به آنان باشند.

در پایان میتوان چنین نتیجه گیری کرد که اگر پلتفرم شاد تنگناهای موجود را رفع کند و همسو با ارزش‌های اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی مردم حرکت کند، در آینده قبول شایستگی آن زیر سوال خواهد رفت.

منابع و مراجع

- [۱] بیات، ح.ا. ۱۳۹۹. وضعیت کرونایی و نقش خانواده در مدیریت فضای مجازی. تهیه شده در دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی پژوهشگاه فضای مجازی
- [۲] رضوی، س.ع. ۱۳۹۹. میزان استفاده از شبکه آموزشی دانش آموزان (شاد) توسط معلمان و دبیران: تجربه استان خوزستان در دوره اپیدمی کووید ۱۹. سمینار ملی رویکرد های نوین آموزش و پژوهش در انقلاب صنعتی.
- [۳] سلیمی، س؛ فردین، م.ع. ۱۳۹۹. نقش ویروس کرونا در آموزش مجازی، با تأکید بر فرصت‌ها و چالش‌ها. مجله علوم تربیتی و روانشناسی پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی. دوره ۸ شماره ۲.
- [۴] عامری، م؛ حسینی، ا.م. بررسی مزایا و معایب برنامه آموزشی مجازی شاد بر یادگیری دانش آموزان. سمینار ملی رویکرد های نوین آموزش و پژوهش در انقلاب صنعتی.
- [۵] محمد یاری، ی؛ آجاج، ق؛ شهیدی، س.ح. ۱۳۹۹. شبکه شاد، پیشرفت و یادگیری دانش آموزان. نشریه روانشناسی و علوم اجتماعی. شماره ۵۴.
- [۶] محمدتبار، م. ۱۳۹۹. موانع اجرای آموزش مجازی (برنامه شاد) از دیدگاه معلمان. پنجمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش.
- [۷] مرادی؛ ا؛ ضرغامی، س. ۱۴۰۰. تنگناها و راهبردهای به کارگیری شبکه اجتماعی دانش آموزی (شاد) در تدریس و یادگیری دانش آموزان در دوران شیوع کرونا. نوآوری های آموزشی سال بیستم شماره ۷۸.
- [۸] وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت آموزشی دفتر برنامه ریزی آموزش عالی. ۱۳۹۹. نکته های اساسی در حفظ کیفیت آموزشی دانشگاه های کشور در شرایط مقابله با کرونا. دفتر برنامه ریزی آموزش عالی
- [9] Gunawan, G; Suranti, N; Fathoroni, M. (2020). Variations of Models and Learning Platforms for Prospective Teachers During the COVID-19 Pandemic Period. *Indonesian Journal of Teacher*
- [10] Mailizar, A; Maulina, S; Bruce, S. (2020). Secondary School Mathematics Teachers' Views on Elearning Implementation Barriers during the COVID-19 Pandemic: The Case of Indonesia. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(7), em1860 ISSN:1305-8223 (online)
- [11] Papp, R. (2016). "Critical success factors for distance learning. Paper presented at the Americas Conference on Information Systems", Long Beach, CA, USA.
- [12] Sun, P. C., Tsai, R. J., Finger, G., Chen, Y. Y., & Yeh, D. (2008). "What Drives a Successful e-Learning? An Empirical Investigation of the Critical Factors Influencing Learner Satisfaction" *Computers and Education*, 50(4), 1183-1202.
- [13] Volery, Thierry. (2017). "Critical success factors in online education, *The International Journal of educational Management*"; 14/5.
- [14] Zhang, W; Wang, Y; Yang, L; Wang, C. (2020). Suspending Classes Without Stopping Learning: China's Education Emergency Management Policy in the COVID-19 Outbreak. *Journal of Risk and Financial*